

Angelägen bok om behandling av alkoholberoende

Terence T Gorski. **Att förstå de tolv stegen. Så här förändrar du ditt sätt att leva – ett steg i taget.** 191 sidor. Es-löv: Brutus Östlings Bokförlag Symposium, 1995. Pris ca 220 kr. ISBN 91-7139-150-9.

Recensent: chefsöverläkare Jesper Persson, medicinska kliniken, lasarettet, Trelleborg.

Många kolleger hyser en avsevärd pessimism beträffande möjligheterna att få en svårt alkoholberoende person att sluta dricka. Resultaten avseende fortsatt nykterhet efter gängse – även intensiv – psykiatrisk behandling har många gånger varit nedslående. Man menar att det krävs någon livsavgörande förändring i form av religiös omvändelse, förälskelse eller dylikt för en varaktig avhållsamhet.

Behandling i tolv steg

Anonyma alkoholister, AA, startade 1935 i USA och har sedan dess spritts över världen. Denna rörelse har stark anknytning till de behandlingshem som arbetar enligt Minnesota-modellen. En sådan behandling kombinerar avgiftning med en rehabilitering som byggs på tolv steg, det s k tolvstegsprogrammet.

Gorskis bok beskriver vad detta tolvstegsprogram innehåller. Han ger en mycket fylig och personlig bild av AAs verksamhet och grundläggande idéer. Läsaren får en mycket klar uppfattning av AA och vad som besjälår deras arbete. Det är ingen tvekan om att AA-rörelsen har en inneboende kraft och en intensitet i sitt engagemang som för associationerna till en väckelserörelse. Det är framför allt denna glöd i arbetet som skiljer AA från andra typer av terapier mot alkoholberoende. Sättet att arbeta har spritt sig till andra missbruksområden, och nu finns även Anonyma spelmissbrukare, Overeaters Anonymous, Anonyma sexmissbrukare, Emotions Anonymous m fl.

Religiös prägel

Många grundläggande idéer när det gäller alkoholberoendeproblematiken är gemensamma med konventionella

medicinska koncept, t ex hur man ser på kontrollförlust, förnekande och abstinensbehandling. Förutom detta arbetar AA med täta regelbundna möten som utgör basen för behandlingen och där personer med alkoholberoende kan hitta former att stötta varandra.

Det som genomsyrar AA är tanken att det krävs tilltro till en högre makt för att en »alkoholist» skall kunna komma ur sitt missbruk. Denna yttre kraft kallas Gud, och AA-rörelsen har – som den beskrivs i denna bok – en religiös prägel som kan kännas främmande för det medicinska sättet att arbeta. Icke desto mindre är det möjligt att det för en del individer är just detta som är orsaken till ett framgångsrikt behandlingsresultat. För andra mer agnostiskt inriktade kan det finnas ett motstånd mot denna gudsförtröstan och där kan AA-behandlingen riskera att misslyckas.

Modifierat program för icke-troende

Gorski är medveten om denna risk, och ägnar stort utrymme åt att anpassa tolvstegsprogrammet även till dessa personer. En yttre kraft måste till för att beroendet ska övervinnas. Detta behöver emellertid inte vara Gud i religiös mening. Andra mer världsliga ting kan utgöra den yttre kraft man måste förlita sig på. Exempelvis menar Gorski att Gud kan ses som en akronym för: »Goda uttänkta direktiv». Möjligen känns detta som en nödlösning för att kunna modifiera tolvstegsprogrammet för personer med mer ateistisk inställning. I Sverige tonas gudsbegreppet ner.

Alltför ymnig text

Som fallet är med en del amerikansk litteratur så står textutrymmet inte alltid i proportion till det tankemässiga innehållet. Med andra ord är vissa kapitel väl luftiga, och man får läsa förhållandevis långa stycken mellan det som är tänkvärdt och intressant. Emellertid är denna bok en mycket god information om hur AA fungerar. Man kan inte undgå att påverkas av den övertygelse med vilken Gorski anammar och vidareutvecklar AA-filosofin.

Boken är angelägen läsning för personer som arbetar med

behandling av alkoholberoende. Det är viktigt att kunna matcha rätt person till rätt behandling. Ehuru AA knappast är allena saliggörande för alla med alkoholberoende är det otvivelaktigt ett överlägset alternativ för en icke ringa del av dessa. Kunskap om AA skapar förutsättningar för terapeuten att selektera de patienter som kan få en bättre prognos i ett tolvstegsprogram. Gorskis bok fyller därför en viktig uppgift. •

Jubileumsskrift om Timmermansordens hospital

Bengt Fredricsson. **Timmermansordens hospital. Ett 200-årsminne.** 168 sidor. Kan köpas via Medicinhistoriska museet, Eugenia T-3, Karolinska sjukhuset, 171 76 Stockholm. Pris ca 230 kr. ISBN saknas.

Recensent: professor Lars Räf, Mellösa.

Sedan Wolfram Kock år 1952 skrev Serafimerlasarettets 200-åriga historia har de flesta Stockholmssjukhusen fått sin historia teknad, antingen i samband med jubileum eller nedläggning. Dock finns det mer att hämta ur arkiven, vilket denna bok visar. Återigen är det fråga om ett 200-årsjubileum, nu med anledning av öppnandet av Timmermansordens hospital, ett för de flesta säkerligen okänt »sjukhus», vars historia här tecknas av ordensläkaren Bengt Fredricsson.

Fattigvård för krigsskadade

Efter stormaktstidens förhärjande krig var armodet i landet stort, och eländet märktes troligen mer i Stockholm, där landsbygdens sociala nätverk saknades. Från mitten av 1700-talet väcktes bland präster, borgare och adel ett intresse för att hjälpa de eländiga. En del av denna filantropi återfanns inom ordensväsendet, Frimurarna, Serafimerorden och från och med 1771 Timmermansorden. Den sistnämnda syftade till att hjälpa dem som kommit

i olycka i samband med byggnad eller i krig.

År 1796 kunde man öppna det första hospitalet, som var beläget på malmgården Eriksberg vid Västra Humlegårdsgatan. Här skulle man ta emot krigsskadade även från övriga delar av landet, ett första traumacentrum. Det var dock inte fråga om sjukvård utan snarare fattigvård för sådana som på grund av skador inte kunde försörja sig. Från början var dock läkare knutna till verksamheten, bland dessa Carl Trafvenfelt, en av de läkare som grundade Svenska Läkaresällskapet.

Man startade i liten skala i ett fiskartorp nära Träsket norr om Humlegården. I det yttre rummet hystes fyra hospitals-hjon, i det inre en 80-årig sköterska, som enligt den blinde och lytte gubben Johan Jansson var i lika stort behov av vård. Några år senare hade flera hus tagits i anspråk, och man kunde ta in 24 personer samtidigt. I och med att det nya Hospitalet vid Eriksberg stod färdigt år 1880 kunde man erbjuda en mer värdig lokal. Detta vackra hus fick dock på grund av stadsplaneringen för området stå kvar endast till år 1913, då verksamheten flyttades till Timmermansordens hem vid Nockebyhov.

Stockholmiana i text och bild

Fredricssons bok är intressant att läsa från flera synpunkter. Man får i text och bilder en hel del Stockholmiana, när det gäller området kring Träsket. Detta hade på 1700-talet förlorat det mesta av sin vattenspegel och dränerades både mot Brunnsviken och Nybroviken, i det senare fallet genom ett dike vid Stora Träskgatan, nuvarande Birger Jarlsgatan. Träskängen var upplagsplats för avträdesorenligheter från Norrmalm. Området var osunt och »bättre folk» undvek att gå dit. I och med utbyggnaden av Ladugårdslandet fylldes området med sten och jord, och nivån höjdes även socialt.

Intressant medicinhistoria

En stor del av boken upptas av data angående de soldater, gesäller och hantverkare med invaliderande skador uppkomna under yrkesverksamhet som intagits under åren 1796–1913. Förutom persondata anges skadans art och ofta orsak, dödsdatum och dödsorsak samt anteckningar om eventuell vård (ibland även orsak till »ut-